

Коледж ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Коледжу
ПВНЗ «КІДМУ КПУ»
В.В. Кошолар

_____ 2016 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

напрямок підготовки **5.03040101– «Правознавство»**

форма навчання **денна**

(Шифр за ОПШ **ВШП 2**)

Кіровоград – 2016 рік

Навчальна програма з навчальної дисципліни «Основи охорони праці» для студентів для спеціальності 5.03040101– «Правознавство», 2016 р.

Розробник: старший викладач І.І. Литвин

Навчальна програма затверджена на засіданні циклової комісії з правознавства коледжу ПВНЗ «КІДМУ КПУ».

Протокол №__ від _____ 2016 року

Голова циклової комісії
з правознавства

(підпис)

(Ю.А. Кричун)
(прізвище та ініціали)

_____ 20__ року

Схвалено Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Протокол від _____ 2016 року № _____

_____ 20__ року Голова _____ Г. Ю. Шаркова

Вступ

Предмет навчальної дисципліни: життя і здоров'я людини в умовах впливу негативних факторів середовища мешкання і праці.

Перехід суспільства до широкого використання ринкових відносин, виникнення різноманітних форм власності потребують розроблення нових методологічних підходів до побудови сучасної моделі управління умовами, охороною й безпекою праці на національному, регіональному й виробничому рівнях, гнучкої та доступної для різних господарських структур і форм власності.

У суспільстві із соціально орієнтованою економікою охорона праці має бути одним з найважливіших завдань соціально-економічної політики як держави, так і кожного підприємства й організації.

Охорона праці — проблема складна і багатогранна. Для її вирішення потрібна активна участь фахівців різних профілів: технологів, проектувальників, екологів, санітарних лікарів, лінійних керівників та ін. Особлива роль у цій важливій справі належить економістам, юристам та соціальним робітникам. Вони визначають наслідки незадовільного стану охорони праці, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; розміри шкоди, заподіяної працівникам унаслідок тимчасової непрацездатності й каліцтва. Також розраховують вартість різних варіантів організаційно-технічних рішень щодо підвищення рівня безпеки праці. Цим зумовлена необхідність вивчення майбутніми бакалаврами даних спеціальностей основ охорони праці.

Процес навчання складається з теоретичних і семінарських занять із застосування комп'ютерних методів, що проходять відповідно до законодавства України та інших діючих нормативних документів стосовно охорони праці.

Навчальна дисципліна складається з одного змістового модулю та на її вивчення відводиться 54 години, 1,5 кредити ECTS.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна програма дисципліни «Основи охорони праці» розроблена з урахуванням того, щоб студенти на освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» засвоїли головні положення нормативної навчальної дисципліни «Основи охорони праці», а також окремі питання охорони праці в дисциплінах професійного спрямування. Вона передбачає вивчення актуальних питань охорони праці для галузей господарської діяльності з урахуванням особливостей професійної юридичної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Завдання навчальної дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Загальний обсяг навчального часу для вивчення дисципліни «Основи охорони праці» у навчальних планах підготовки спеціалістів визначений державними вимогами зазначеного вище спільного наказу і становить не менше 36 академічних годин.

Засвоївши програму навчальної дисципліни «Основи охорони праці» спеціалісти мають бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог охорони праці та володіти основними професійними компетенціями з охорони праці.

В результаті засвоєння матеріалів курсу студент повинен **знати:**

- сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- процедуру постановки завдань та організації наукових досліджень з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях;
- механізм впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення безпеки праці;
- сучасні положення законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій;
- механізм організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- процес управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- процедуру впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі;

- основні питання з безпеки та охорони праці для надання допомоги та консультації працівників з практичних питань у зазначеній сфері;
- міжнародні норми в галузі охорони праці;
- законодавчі і нормативно-правові акти України з питань охорони праці;
- організацію системи управління охороною праці на підприємстві (в установі, організації);
- напрями підвищення рівня безпеки праці на підприємстві (в установі, організації);
- причини травматизму і професійних захворювань на виробництві, заходи з поліпшення умов праці;
- порядок розслідування нещасних випадків на підприємстві;
- основні заходи з пожежної профілактики на підприємстві (в установі, організації).

Вміти:

- упроваджувати ефективний розподіл функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі;
- організувати систему управління охороною праці на підприємстві (в установі, організації);
- розробляти та реалізовувати заходи для усунення причин нещасних випадків, ліквідації аварій на виробництві;
- упроваджувати організаційні і економічні заходи з метою поліпшення безпеки праці;
- брати участь у розслідуванні нещасних випадків, аварій та професійних захворювань.

Основні професійні компетенції

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти розв'язувати професійні завдання з урахуванням вимог охорони праці та мати такі основні професійні компетенції з охорони праці:

- упровадження організаційних і економічних заходів з метою поліпшення безпеки праці;
- участь у розслідуванні нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;
- розроблення та реалізація заходів з усунення причин нещасних випадків, ліквідації наслідків аварій на виробництві;
- здатність та готовність урахувати положення законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій на підприємстві, установі, організації;
- здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;;
- управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- упровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Лекція № 1 Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном

Вплив науково-технічного прогресу на зміну умов праці. Охорона праці як елемент процесу виробництва. Визначення охорони праці як системи, її складові частини, значення та завдання. Предмет, структура, зміст курсу “Основи охорони праці”. Вплив охорони праці на економічні показники. Оптимізація взаємодії техніки і людини.

Виробниче середовище як рівні небезпечних і шкідливих виробничих чинників, параметрів, які супроводжують використання машин, важкість та напруженість трудового процесу.

Основні етапи розвитку охорони праці. Небезпечні і шкідливі виробничі чинники.

Лекція № 2 Основні терміни та визначення в галузі охорони праці.

Класифікація шкідливих (небезпечних) виробничих факторів

Загальні положення та визначення. Охорона праці. Трудова діяльність. Важкість, напруженість, умови праці. Виробниче середовище. Роботодавець, працівник. Безпека. Виробничий ризик. Небезпечний шкідливий виробничий фактор. Професійне захворювання. Виробнича травма. Гігієна праці. Виробнича санітарія. Нещасний випадок на виробництві.

Поняття про виробничу санітарію та гігієну праці. Визначення шкідливих виробничих чинників. Хімічні, фізичні, психофізіологічні та біологічні шкідливі чинники.

Лекція № 3 Правові та організаційні основи охорони праці

Основні законодавчі та нормативні акти з питань охорони праці. Соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві.

Положення Кодексу Законів про Працю: робочий час, відпочинок; відпустки; охорона праці жінок; охорона праці неповнолітніх. Профспілковий та громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.

Положення Конституції України про охорону праці. Основні положення Закону України “Про охорону праці”: права громадян на охорону праці та обов’язки власника підприємства по питаннях охорони праці; пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Охорона праці жінок та неповнолітніх. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Міжнародне співробітництво у галузі охорони праці.

Лекція № 4 Організація охорони праці на підприємстві

Суть, принципи організації та функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. Форми та принципи контролю за охороною праці на підприємстві.

Організаційна структура управління охороною праці на виробництві. Аналіз і оцінка стану охорони праці.

Планування організаційно-технічних заходів з охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці. Стимулювання охорони праці.

Лекція № 5 Гігієна праці та виробнича санітарія

Основні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення та планування території підприємства. Мікроклімат виробничих приміщень. Забруднюючі речовини, нормування, дія на людину. Виробничий пил. Вентиляція. Виробнича вібрація. Методи захисту від вібрації. Захист від ультра та інфразвуку. Електромагнітні поля та захист від їх випромінювання. Особливості випромінювання оптичного діапазону.

Лекція № 6 Профілактика травматизму та професійних захворювань

Загальні положення та визначення. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом.

Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості.

Основні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі.

Лекція № 7 Електробезпека

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Класифікація приміщень за небезпекою електротравм. Причини електротравм. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом (масаж серця, штучне дихання).

Напруга кроку та дотику. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи. Занулення та заземлення електроустановок. Принципи надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Лекція № 8 Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах

Сутність пожежі. Причини виникнення пожеж. Заходи забезпечення пожежобезпеки. Основні положення Закону України «Про пожежну безпеку». Класифікація пожеж за характером горючої речовини. Небезпека для людей на пожежах. Класифікація виробництв за вибухопожежною небезпекою. Первинні засоби пожежогасіння. Система пожежної сигналізації.

3. Рекомендована література

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Закон України «Про охорону праці».
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
4. Закон України «Про пожежну безпеку».
5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
8. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
9. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
11. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
12. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
13. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
14. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
15. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
16. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
17. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій». Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
18. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
19. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
20. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
21. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

Основна література

1. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.

2. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.
3. Основи охорони праці: Підручник / За ред. проф. В.В.Березуцького – Х.: Факт, 2005. – 480 с.
4. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
5. Третяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.
6. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
7. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. - 2002.
8. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
9. Охорона праці в будівництві: Навч. посіб. посібник / за редакцією Коржика Б.М. і Іванова В.М. – Харків: Форт, 2010. – 388 с.
10. Березюк О. В., Лемешев М. С. Охорона праці в галузі радіотехніки: Навч. посіб. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 159 с.
11. Ярошевська В.М., Чабан В.Й. Охорона праці в будівельній галузі: Навч. посіб. – Рівне: НУВГП, 2005. – 313с.
12. Батлук В. А. Охорона праці в галузі телекомунікацій: Навч. посіб. – Львів: Афіша, 2003. – 320 с.

Додаткова література

1. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів
3. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації
6. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65
7. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
8. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
9. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
10. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
11. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 № 528.
12. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация».
13. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.

14. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
15. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
16. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.
17. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
18. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
19. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
20. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
21. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
22. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
23. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.dnop.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
5. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
6. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
7. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
8. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
9. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».
10. <http://www.oxpaha.ru> - ОХРАНА. Интернет-газета о безопасности.
11. <http://www.tehdos.ru> - Интернет-проект «Техдок.ру» - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.
12. <http://www.tehbez.ru> - Проект «Охрана труда в предпринимательстве», создан в рамках «Комплексной программы развития и поддержки малого предпринимательства в г. Москве».
13. <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда.
14. <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты «Безопасность Труда и Жизни».
15. <http://www.asot.ru> - Центральный сайт Ассоциации специалистов по охране труда (РФ).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль включає такі види контролю як іспит або іспит, що передбачені навчальним планом.

5. Засоби діагностики успішності навчання

- екзаменаційні білети
- модульна контрольна робота,
- фронтальне опитування,
- ККР.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			екзамен	залік
90-100	A	відмінно	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	добре	
75-81	C			
67-74	D	задовільно	задовільно	
60-66	E			
менш 60	F	незадовільно	незадовільно	незараховано